

Lieta C-434/19**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2019. gada 5. jūnijs

Iesniedzējtiesa:*Corte suprema di cassazione* (Itālija)**Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:**

2019. gada 21. janvāris

Galvenā kasācijas sūdzības iesniedzēja un persona, pret kuru iesniegta pretkasācijas sūdzība:*Poste Italiane SpA***Galvenā atbildētāja kasācijas instancē un pretkasācijas sūdzības iesniedzēja:***Riscossione Sicilia SpA – Agente riscossione per la provincia di Palermo e delle altre provincie siciliane***Pamatlietas priekšmets**

Pienākums samaksāt atlīdzību (“komisijas maksu”) [akciju sabiedrībai] *Poste Italiane spa* par tās sniegto pasta norēķinu kontu, kurā ienāk nodokļu maksātāju, kuriem jāmaksā pašvaldības nekustamā īpašuma nodoklis (*imposta comunale sugli immobili; ICI*), veiktie maksājumi, pārvaldības pakalpojumu – Koncesionāra (aģenta), kurš pašvaldības vārdā iekasē iemaksas, pienākums atvērt šādu norēķinu kontu *ICI* maksājumu iekasēšanai – *Ente Poste Italiane*, vēlāk *Poste Italiane spa*, ekskluzīvais stāvoklis (likumīgs monopols) – Savienības tiesību pārkāpums – Valsts atbalsts – Komisijas maksas vienpusēja noteikšana – Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana – *Corte di Cassazione* [Kasācijas tiesas] iesniegts lūgums Tiesai sniegt prejudiciālu nolēmumu

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Savienības tiesību interpretācija saskaņā ar LESD 267. pantu

Prejudiciālie jautājumi

- 1) Vai LESD 14. pantam (agrāk EK līguma 7.d pants, tad EKL 16. pants) un LESD 106. panta 2. punktam (agrāk EK līguma 90. pants, tad EKL 86. panta 2. punkts) un klasificēšanai vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojuma (VTNP) sistēmā ir pretrunā tāda tiesību norma, kāda ir paredzēta Legīslatīvā dekrēta Nr. 504/1992 10. panta 3. punktā, lasot to kopsakarā ar Likuma Nr. 662/1996 2. panta 18.-20. punktu, un uz kuras pamata arī pēc *Poste Italiane s.p.a.* sniegto pasta bankas pakalpojumu privatizācijas tiek izveidota un uzturēta *Poste Italiane s.p.a.* rezervēta darbība (likumīga monopola režīms) attiecībā uz pasta norēķinu kontu, kas paredzēts vietējā *ICI* nodokļa iekasēšanai, pakalpojuma pārvaldību, ņemot vērā jaunāko valsts tiesisko regulējumu nodokļu iekasēšanas jomā, kas vismaz no 1997. gada ļauj nodokļu maksātājiem un arī vietējam nodokļu iestādēm izmantot nodokļu (arī pašvaldību nodokļu) maksāšanas procedūras un iekasēšanu ar banku sistēmas starpniecību?
- 2) Ja, atbildot uz pirmo jautājumu, likumīgā monopola izveide tiktu atzīta par atbilstošu VTNP īpašībām, vai LESD 106. panta 2. punktam (agrāk EK līguma 90. pants, tad EKL 86. panta 2. punkts) un LESD 107. panta 1. punktam (agrāk EK līguma 92. pants, tad EKL 87. pants), atbilstīgi tam, kā Tiesa interpretējusi šīs tiesību normas saistībā ar kritērijiem, kas ļauj nošķirt likumīgu subsīdiju (kā kompensāciju par sabiedriskā pakalpojuma pienākumiem) no nelikumīga valsts atbalsta (Tiesas spriedums, 2003. gada 24. jūlijs, lieta C-280/00, *Altmark Trans GmbH* un *Regierungspräsidium Magdeburg/Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH*), ir pretrunā tāds tiesiskais regulējums, kāds izriet no Legīslatīvā dekrēta Nr. 504/1992 10. panta 3. punkta, lasot to kopsakarā ar Likuma Nr. 662/1996 2. panta 18.-20. punktu un Republikas prezidenta Dekrēta Nr. 144/2001 3. panta 1. punktu, un kas piešķir *Poste Italiane s.p.a.* pilnvaras vienpusēji noteikt “komisijas maksas” apmēru, kas ir jāmaksā par *ICI* iekasēšanu atbildīgajam koncesionāram (aģentam) un ko piemēro katram pārvaldības darījumam, kas veikts pasta norēķinu kontā, kura turētājs ir koncesionārs/aģents, ņemot vērā, ka *Poste Italiane s.p.a.* ar valdes lēmumu Nr. 57/1996 ir noteikusi minēto komisijas maksu 100 liru apmērā par laikposmu no 1997. gada 1. aprīļa līdz 2001. gada 31. maijam un 0,23 euro apmērā par laikposmu no 2001. gada 1. jūnija?
- 3) Vai LESD 102. panta pirmajai daļai (agrāk EK līguma 86. pants, tad EKL 82. panta 1. punkts), kā to interpretējusi Tiesa (skat. Tiesas spriedumus, 1991. gada 13. decembris, lieta C-18/88, *GB Inno BM*; 1998. gada 25. jūnijs, lieta C-203/96, *Chemische Afvaistoffen Dusseldorp BV*; 2001. gada 17. maijs, lieta C-340/99, *TNT TRACO s.p.a.*), ir pretrunā tāds tiesiskais regulējums, ko veido Likuma Nr. 662/1996 2. panta 18.-20. punkts, Republikas prezidenta Dekrēta Nr. 144/2001 3. panta 1. punkts un Legīslatīvā dekrēta Nr. 504/1992 10. panta 3. punkts, un saskaņā ar kuru koncesionāram (aģentam) ir pienākums maksāt *Poste Italiane s.p.a.*

vienpusēji noteiktu un/vai grozītu “komisijas maksu” un viņš nevar izbeigt līgumu par pasta norēķinu kontu, nepārkāpjot Leģislatīvā dekrēta Nr. 504/1992 10. panta 3. punktā paredzēto pienākumu un attiecīgi - *ICI* iekasēšanas saistības, ko tas uzņēmis attiecībā pret vietējo nodokļu iestādi?

Atbilstošās Savienības tiesības normas un judikatūra

LESD: 14. pants, 102. panta pirmā daļa, 106. panta 2. punkts, 107. panta 1. punkts un 108. pants

Tiesas spriedumi, 1991. gada 13. decembris, C-18/88; 1998. gada 25. jūnijs, C-203/96; 2001. gada 17. maijs, C-340/99; 2003. gada 24. jūlijs, C-280/00

Atbilstošās valsts tiesību normas

1992. gada 30. decembra Leģislatīvā dekrēta Nr. 504 10. panta 3. punkts

1996. gada 23. decembra Likuma Nr. 662 2. panta 18.-20. punkts

Republikas prezidenta 2001. gada 14. marta Dekrēta Nr. 144 3. panta 1. punkts, kā arī

citas tiesību normas, kas minētas kopsavilkumā

Īss lietas apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 *Poste Italiane s.p.a.* ir atbilstoši privāttiesībām dibināta sabiedrība, kuras akciju kontrolpaketi kontrolē valsts un kas tika izveidota pēc procesiem, kuros *Amministrazione autonoma delle Poste e delle Telecomunicazioni* (Pasta un telekomunikāciju autonomā pārvalde) tika pārveidota vispirms par saimniecisko darbību veicošu publisko tiesību iestādi “*Poste Italiane*” un pēc tam par *Ente poste in società per azioni*, kā noteikts Dekrētlikumā 487/93. Sniedzamie pakalpojumi un veicamās darbības tika noteikti katru reizi atsevišķi, privatizācijas procesa gaitā. No Likuma 662/96 2. panta 19. punkta (“Pasta un maksājumu pakalpojumus, kurus spēkā esošajā tiesiskajā regulējumā nav konkrēti paredzēts sniegt likumīga monopola režīmā, sniedz *Ente poste italiane* un citi uzņēmēji brīvas konkurences režīmā. [...]”) teksta izriet, ka citu pakalpojumu sniegšana savukārt bija ekskluzīvi rezervēta *Ente*, turklāt ar pienākumu veikt ieņēmumu atsevišķos kontos (Likuma 662/96 2. panta 20. punkts).
- 2 Pārkārtojot teritoriālo iestāžu finanses, Leģislatīvā dekrēta 504/92 10. panta 3. punktā bija paredzēts, ka vienīgais veids, kā samaksāt *ICI*, ir vai nu “veicot tiešu maksājumu tam par iekasēšanu atbildīgajam koncesionāram, kura iecirknī atrodas pašvaldība [kurā atrodas ar nodokli apliktā nekustamā īpašums]”, vai veicot maksājumu “speciālā pasta norēķinu kontā, kura turētājs ir iepriekš minētais koncesionārs”. Tādējādi koncesionāram bija pienākums atvērt pasta

norēķinu kontu, lai izpildītu saistības, ko tas uzņēmis attiecībā pret nodokļu iestādi.

- 3 Minētais pienākums *ICI* maksājumu iekasēšanai netika atcelts, kad ar pārstrādātajām tiesību normām, kuru visu mērķis bija paplašināt citu nodokļu un nodevu, tostarp vietējo, samaksas procedūras (neatsaucama pilnvara bankām, maksājumu veikšana pašvaldībās uz vietas vai iemaksas kontos, kuru turētāji ir pašvaldības kase), tika izdarīti grozījumi nodokļu iekasēšanas tiesiskajā regulējumā (Finanšu ministra Dekrēts 567/93, Leģislatīvais dekrēts 241/97, Leģislatīvais dekrēts 300/99, Leģislatīvais dekrēts 446/97). Tikai 2011. gadā tika konkrēti atzītas par vietējo nodevu iekasēšanu atbildīgā koncesionāra (aģenta) tiesības atvērt vienkārši un tikai bankas norēķinu kontu, nevis pasta norēķinu kontu (Dekrētlikums 70/2011).
- 4 *Amministrazione delle Poste* privatizācijas gaitā tāpat kā sniedzamo pakalpojumu un veicamo darbību gadījumā tika grozīti arī pasta pakalpojumu tarifu noteikšanas kritēriji un maksāšanas kritēriji: tika ieviests aizliegums valsts pārvalžu un publisko iestāžu vārdā sniegt bezmaksas pakalpojumus (Republikas prezidenta Dekrēts 256/89), tika samazināta prasība par saskaņošanu ar kompetentajiem ministriem (Republikas prezidenta Dekrēts 256/89, Dekrētlikums 487/93), attiecībā uz pakalpojumiem, kurus sniedz konkurences režīmā, tika atcelts “jebkurš tarifu vai sociālais pienākums [...], kā arī jebkurš tarifu priekšrocības veids” – lai savukārt no 1997. gada 1. aprīļa ņemtu vērā “klientu vajadzības un pieprasījuma raksturlielumus, kā arī [...] apgrozījuma apjomus” (Likuma 662/96 2. panta 20. punkts), tika ieviesta komisijas maksu piemērošana norēķinu kontu turētājiem (Likuma 662/96 2. panta 18. punkts). It īpaši, tika noteikta komisijas maksa par katru darījumu, kas veikts, pārvaldot attiecības starp pasta norēķinu kontu un nodevu iekasēšanas pakalpojumu sniedzējiem koncesionāriem (Valdes lēmums par tarifiem Nr. 57/96). Visbeidzot, ar Republikas prezidenta Dekrētu 144/2001 arī attiecībā uz attiecībām ar klientiem un pasta norēķinu kontiem, kā jau ir noteikts attiecībā uz banku norēķina kontiem, tika ieviests regulējums “līgumu veidā, ievērojot Civilkodeksa normas un īpašo likumu normas” (3. panta 1. punkts).
- 5 Puses – *Poste italiane spa* un *Riscossione Sicilia spa*, aģents, kas atbild par iekasēšanas pakalpojumu sniegšanu Palermo provincei un citām Sicīlijas provincēm) – nav vienisprātis par pienākumu maksāt konkrēto komisijas maksu par laikposmu no 1997. gada līdz 2011. gadam. Apelācijas tiesas, daļēji grozot pirmās instances tiesas lēmumu, atzina *Poste Italiane* tiesības uz maksājumu, tomēr atzīstot tās par pierādītām tikai par laikposmu pēc 2001. gada 1. jūnija. Šobrīd lieta tiek izskatīta *Corte di Cassazione* [Kasācijas tiesā].

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 6 *Riscossione Sicilia* apgalvo, ka ir prettiesiski noteikt atlīdzību par pārvaldības pakalpojumu, kas ir noteikts ar likumu. Nepieciešamība atvērt pasta norēķinu

kontu *ICI* maksājumu iekasēšanai pašvaldību vārdā radot likumīga monopola stāvokli *Poste Italiane*, kura izmantojot izrietošo dominējošo stāvokli, lai vienpusēji noteiktu visus līguma noteikumus, tostarp komisijas maksu, un gūstot nepamatotas priekšrocības attiecībā pret pārējiem uzņēmējiem, jo īstenībā nepildot publiskos uzdevumus, kuri attaisnotu kompensāciju, ko tā gūst. Atbalsts, ko *Poste Italiane* tādējādi saņemot no valsts un kas nav paziņots Komisijai, esot aizliegts saskaņā ar LESD 107. un 108. pantu vai, pakārtoti, ar LESD 102. un 106. pantu un LES 4. pantu.

- 7 *Poste Italiane* īsumā apgalvo, ka: 1) kaut arī pasta norēķinu konta pakalpojums tika sniegts likumīga monopola režīmā, tas nedrīkstēja tāpēc tikt sniegts tikai bez maksas; 2) koncesionārs katrā ziņā varēja pārņemt konta obligātās atvēršanas izmaksas uz pašvaldībām; 3) nosakot atlīdzības, tika ievēroti viendabīgas un vienlīdzīgas attieksmes pret koncesionāriem kritēriji un katrā ziņā *Condizioni Economiche Bancoposta* [*Bancoposta* finansiālajos nosacījumos] noteiktie tarifi, un 4) tie paši strīdīgie nodokļu tiesību akti paredzēja alternatīvus maksāšanas veidus (konkrēti, tiešu maksājumu koncesionāram).

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 8 *Sezioni Unite della Cassazione* [Kasācijas tiesas Apvienotās palātas] nesen jau sprieda par pienākumu maksāt konkrēto komisijas maksu, norādot, ka nevienā noteikumā nav paredzēts, ka *ICI* maksājumu iekasēšanai paredzēta pasta norēķinu konta pārvaldības pakalpojumam ir jābūt bezmaksas, un tāpat tas ir maksas, kaut arī noteikts kā obligāts, analogi norēķinu konta pakalpojumam, ko pārvalda brīvas konkurences režīmā. Šādi izveidotās darbības rezervēšanas *Poste Italiane* labā loģika un attaisnojums ir ietverti mērķī maksimāli palielināt ieņēmumu iekasēšanu, izmantojot visā [valsts] teritorijā viegli pieejamo pasta nodaļu kapilāro izvietojumu. Šī palāta, ņemot vērā 2011. gadā ieviesto iespēju izmantot banku sistēmu, tagad tomēr šaubās par *Poste Italiane* likumīgā monopola tiesiskumu, un prāto, vai tas drīzāk nav nepaziņots valsts atbalsts.
- 9 Iesniedzējtiesa iesākumā pārbauda šādus aspektus: 1) līgumiskās attiecības, kas pastāv starp pašvaldības nodokļu iestādi un iekasēšanas koncesionāru (aģentu) un kuru priekšmets ir ar nodokļu ieņēmumu savākšanu saistīta saimnieciskā darbība, ko tomēr nevar definēt par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu [sabiedrisku pakalpojumu] LESD 106. panta 2. punkta izpratnē, un 2) privāto tiesību attiecības, kas piemīt pasta norēķinu konta pārvaldībai un kas tiek nodibinātas starp koncesionāru un *Poste Italiane*, ievērojot Leģislatīvā dekrēta 504/92 10. panta 3. punktu.
- 10 Šīs pēdējās minētās attiecības no norēķinu kontu attiecībām, ko *Poste Italiane* uztur ar citiem klientiem, atšķiras tikai ar to, ka sabiedrības iespējas izvēlēties otru līgumslēdzējpusi ir ierobežotas, jo likumīgajam monopolistam ir pienākums noslēgt līgumu ar personu, kura prasa tā pakalpojumus (Civilkodeksa 2597. pants). Tomēr *Poste Italiane* nenodibina ar pašvaldību, kas uzliek nodokli,

nekādas obligātas publisko vai privāto tiesību attiecības. Tāpēc darbības rezervēšana attiecībā pret citiem nozares uzņēmējiem (bankām, kuras arī sniedz norēķinu kontu pakalpojumus) ir saderīga ar Savienības tiesisko regulējumu tikai tiktāl, ciktāl sabiedrības *Poste Italiane* piedāvātais pakalpojums ir vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojums, proti, tikai tad, ja sabiedrībai *Poste Italiane* ir uzticēts “konkrēts uzdevums” LESD 14. un 106. panta izpratnē.

- 11 Iesniedzējtiesa šaubās par sabiedrībai *Poste Italiane* rezervētā stāvokļa tiesiskumu, norādot, pirmkārt, ka pārējo vietējo nodevu iekasēšanas regulējumā nav paredzēts analogs noteikums tam, kas attiecībā uz *ICI* paredzēts Leģislatīvā dekrēta 504/92 10. panta 3. punktā, un, otrkārt, ka – tieši pretēji – no 1997. gada ir atļauts iekasēt arī vietējās nodevas ar banku sistēmas starpniecību.
- 12 Ja ar *ICI* maksājumu iekasēšanai paredzēta pasta norēķinu konta pakalpojumu saistītais likumīgais monopols tomēr tiktu klasificēts vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojuma kategorijā, rastos nākamais jautājums par sabiedrībai monopolistei piešķirtajām vienpusējām pilnvarām noteikt komisijas maksu, ko obligāti maksā koncesionārs. Pirmkārt, komisijas maksa neesot noteikta skaidri un pārskatāmi, nepārsniedzot nepieciešamo un salāgoti ar efektīvi pārvaldīta vidēja uzņēmuma izmaksām un peļņu, kā tas savukārt tiek prasīts, ja nenotiek iepirkuma procedūra. Otrkārt, likumīgais monopolists katrā ziņā tiek vedināts ļaunprātīgi izmantot savu dominējošo stāvokli, jo koncesionārs (aģents) nevar izbeigt līgumu ar citu iznākumu, kā vien neizpildot savas saistības, ko tas uzņēmis pret vietējo līgumslēdzēju iestādi (līgumslēdzēju).